

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

1. Довженко О.В. *Современные методы и технологии обучения в техническом вузе: учеб. пособие* / О.В. Довженко, В.Л. Шатуновский. – М.: Высш.шк., 2011. – 359 с.
2. Інформаційні технології в навчанні. – К.: Видавнича група ВНУ, 2006. – 240 с.
3. Каленський А.А. *Застосування педагогічних інформаційних технологій у навчальному процесі вищої школи* / Андрій Анатолійович Каленський – К.: Аграрна освіта, 2011. – 280 с
4. Новиков А.М. *Методология учебной деятельности* / А.М. Новиков. – М.: Издательство "Эгвес", 2005. – 176 с.
5. Образцов П.И. *Психолого-педагогические аспекты разработки и применения в вузе информационных технологий обучения: учеб.-метод. пособие* / Пётр Ильич Образцов. – Орёл: ОГТУ, 2000. – 145 с.
6. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / А.І. Кузьмінський. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2011. – 486 с
7. Попов А.Э. *Информационные технологии в науке и образовании* / Попов А.Э. – М.: НОУ ИКТ, 2013 г. – 175 с.
8. Поясок Т.Б. *Система застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів: [монографія]* / Т.Б. Поясок / за ред. С.О. Сисоевої // [МОН України.] АПН України. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих. – Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2009. – 348 с.
9. Роберт И.В. *Теория и методика информатизации образования (психолого-педагогический и технологический аспекты): монография* / И.В. Роберт. – 3-е изд. – М.: ИИО РАО, 2010. – 356 с.

Стаття надійшла до редакції 11.06.2015

УДК 371:373.21(410)

Ірина Гарник, аспірант кафедри педагогіки та методики початкової освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Статтю присвячено дослідженню системи дошкільного виховання у Великій Британії. Розглядаються історичні зміни у дошкільній освіті в період з 1997 по 2005 роки. Виокремлено структуру дошкільної освіти Сполученого Королівства та типи дошкільних закладів.

Ключові слова: дошкільна освіта, дошкільний заклад, розвиток дошкільної освіти, навчання, виховання.

Табл. 2. Літ. 9.

Ірина Гарник, аспірант кафедри педагогіки та методики начального образования
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ОСНОВЫ ДОШКОЛЬНОГО ВОСПИТАНИЯ В ВЕЛИКОБРИТАНИИ

Статья посвящена исследованию системы дошкольного воспитания в Великобритании. Рассматриваются исторические изменения в дошкольном образовании в период с 1997 по 2005 годы. Выделены структура дошкольного образования Соединенного Королевства и типы дошкольных учреждений.

Ключевые слова: дошкольное образование, дошкольное учреждение, развитие дошкольного образования, обучение, воспитание.

Iryna Harnyk, Graduate Student Pedagogy and Methodology of Primary Education Department
Drohobych State Pedagogical University by I. Franko

ORGANIZATIONAL FOUNDATIONS OF PRE-SCHOOL EDUCATION IN GREAT BRITAIN

The article is devoted to the study of preschool education in the UK. It examines the historical changes in pre-school education in the period from 1997 to 2005. The research illustrates the structure of preschool education in the United Kingdom and the types of preschool institutions.

Keywords: preschool education, preschool institution, the development of preschool education, education, up-bringing.

Актуальність проблеми. У багатьох країнах світу дошкільна освіта є первинною ланкою єдиної системи виховання і навчання. Нею опікуються місцеві органи влади, промислові та сільськогосподарські підприємства, релігійні та громадські організації,

приватні особи. В більшості країн переважно функціонують стаціонарні та сезонні ясла, садки з різною тривалістю роботи, дошкільні відділення при початкових класах, материнські школи, майданчики. Виховна робота з дошкільниками, метою якої є гармонійний розвиток дітей,

формування навичок життя в суспільстві здійснюється відповідно до програм виховання та навчання. У всіх європейських країнах існують системи підготовки дошкільних педагогічних працівників (курси, середні спеціальні, вищі навчальні заклади). Кожна національна система дошкільної освіти має свої особливості та власний інноваційний досвід [3].

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей системи дошкільної освіти Сполученого Королівства займалися такі провідні британські вчені як Л. Аделмен, П. Бейкер, Дж. Бредшоу, Дж. Вільямс, Д. Гордон, Дж. Еверслі, К. Еліот, К. Ешворт, П. Кенвей, Б. Коухен, С. Мідлтон, П. Мосс, Г. Палмер, Х. Пенн, П. Петрі, С. Реймонд, В. Рендал, Дж. Уоллес та інші.

Серед вітчизняних учених, які зробили значний внесок у дослідження англійської системи дошкільного виховання вважаємо за доцільне назвати праці Г. Андрєєвої, Л. Басєвої, О. Бикової, Л. Венгера, Т. Вернигори, В. Лапчинської, Е. Локшиної, М. Поздєєва та інших.

Метою статті є характеристика типів та специфіки діяльності дошкільних закладів Великої Британії, аналіз навчальних програм і методик у системі дошкільного виховання.

Виклад основного матеріалу. Дошкільні заклади Великої Британії пройшли шлях розвитку від закладів державного догляду дітей із небагатих сімей до сучасних різноманітних типів дошкільних закладів, які забезпечують диференційований підхід до виховання дітей. Формування і розвиток системи дошкільного виховання відбувалися під впливом ідей Ф. Фребеля, М. Монтессорі, Р. Штейнера, Ж. Піаже, Дж. Брунера.

Наше дослідження доводить, що дошкільних закладів у країні недостатньо для забезпечення доглядом усіх дітей до вступу до школи, навчання в якій починається з 5-ти років. Основними їх типами є муніципальні та приватні денні ясла, ясельні школи, ясельні класи, ігрові групи, клуби матері і дитини, так звані “групи можливостей” (групи для дітей з особливими потребами та відхиленнями в розвитку). За змістом роботи їх можна об’єднати в три групи:

- денні ясла, в яких забезпечується належний догляд за дітьми;
- ясельні групи і школи, що працюють як заклади інтелектуального розвитку дітей, підготовки їх до школи;
- ігрові групи, клуби матері й дитини, “групи можливостей”, які організовують батьки.

Муніципальні денні ясла відкриваються місцевими органами влади для дітей віком від кількох місяців до 4 – 5 років. Працюють вони з 8

до 18-ої години упродовж усього року і призначені для виховання дітей, чий батьки працюють, але мають невисокий рівень доходів і потребують послуг закладів державного дошкільного виховання.

Приватні денні ясла створюються різними приватними особами, організаціями, благодійними товариствами, релігійними організаціями тощо. До таких закладів належать: церковно-общинні денні ясла; ясла, які відкривають для дітей своїх працівників керівники фабрик, компаній, корпорацій, банків; комерційні ясла; кооперативні ясла; ясла психолого-педагогічного профілю при науково-дослідних центрах тощо. Їх метою є надання матерям, які мають малих дітей, кількох годин вільного часу на день.

У Великій Британії налічується велика кількість приватних вихователів, які за бажанням батьків працюють із дітьми віком від народження до 5-ти років протягом усього робочого дня.

Особливо популярними у Великій Британії є безкоштовні муніципальні ясельні школи і класи для дітей 3 – 5 років. Існують навіть черги бажаних влаштувати до них своїх дітей. Переваги мають ясельні центри – своєрідні об’єднання денних і ясельних шкіл. Їх небагато. При початкових школах часто організовуються ясельні центри, які займаються розумовим, фізичним, моральним, естетичним розвитком дітей, формуванням їхніх індивідуальних здібностей. Організують їх батьки. Як правило, ясельні центри забезпечують найвищий рівень всебічного виховання особистості.

Найпоширенішим типом дошкільних закладів є ігрові групи, об’єднані в Асоціацію дошкільних ігрових груп. Фінансуються вони частково з державного бюджету, за рахунок благодійних внесків і значною мірою – батьками дітей. У них виховується до 70 % дітей віком 2 – 3 років. Групи можуть налічувати від 6 до 40 дітей, працюють 2 – 3 години: від двох до п’яти днів на тиждень. Керівники ігрових груп (часто ними є матері вихованців групи) обов’язково повинні мати спеціальну психолого-педагогічну підготовку.

Лікарняні ігрові групи призначені для виховання дітей, які перебувають на лікуванні. “Групи можливостей” мають своїм завданням виховання дітей з відхиленнями в розвитку. Працюють вони за зразком ігрових груп, однак у їх складі значно менше дітей. На заняттях використовують спеціальний ігровий і навчальний матеріал.

Клуби матері та дитини передбачають обов’язкову присутність матерів протягом усього перебування дітей у групі, робота якої мало чим відрізняється від роботи ігрової групи.

Оскільки англійська система освіти передбачає отримання дозволу на прийом трьох-чотирьохрічних дітей до дошкільного закладу, органи освіти організовують підготовчі класи (групи) для п'ятирічних дітей [4].

Різноманітність типів дошкільних закладів і програм відображає особливості концепції дошкільного виховання у Великобританії: дитина є активним суб'єктом пізнання навколишнього середовища. Тому виховання має на меті всебічний розвиток індивідуальності дитини, виховання її самостійності в оволодінні різними видами діяльності. Програми виховання і навчання дітей спрямовані на цілісне бачення особистості дитини, орієнтують на використання мотиваційних чинників до навчання, розвиток ініціативи. У дошкільних закладах на одного вихователя припадає не більше трьох малюків до 3-х років і п'яти дітей від 3-х до 5-ти років. Для полегшення адаптації до дитячого садка дитина в перші дні відвідує його разом з мамою.

Сполучене Королівство складається з чотирьох країн: Англії, Шотландії, Уельсу та Північної Ірландії. Кожна з цих країн веде свою внутрішню освітню політику, тому форми догляду за дітьми раннього віку дещо відрізняються у кожній з них. Увага в основному зосереджується головним чином на Англії, а не Сполученому Королівстві в цілому. Тим не менше, у всіх частинах Сполученого Королівства, активно обговорюється питання про регулюючу роль уряду і про стійкість держави, загального добробуту населення. Зокрема, існують суперечливі думки про вплив комерційного сектору на соціальну згуртованість. Нерівності та соціальне відчуження сприймаються негативно, але немає єдиної думки про можливі шляхи їх подолання. Тому ці дискусії і визначають розгляд різних аспектів системи дошкільної освіти і догляду за дітьми.

Профіль проблематики дошкільної освіти в Сполученому Королівстві значно змінився з 1997 року, коли прийшов до влади лейбористський уряд. Це питання стало популярною агітаційною кампанією. Уряд почав знаходити способи координування, посилення забезпечення розвитку дошкільної освіти і догляду за дітьми та поліпшення якості дошкільного виховання. Ці кроки були зроблені з трьох причин: для покращення рівня освіти; на допомогу батькам дітей раннього віку у сфері зайнятості, особливо одиноким матерям в отриманні державної матеріальної допомоги; з метою боротьби з дитячою злидненістю. Забезпечення істотно збільшилося, хоча найбільший відсоток збільшення досягнуто в розвитку комерційного

(приватного) сектора, який раніше був дуже незначним.

Незважаючи на нову актуальність та значущість цих проблем, розвиток у сфері послуг став непостійним. З'явилося чимало нових ініціатив, що витісняли одна одну, і почали відбуватися різні зміни в основних напрямках діяльності. За останні кілька років проводилося багато важливих реформ у політиці Великобританії та щодо забезпечення дошкільної освіти і догляду за дітьми, які були відображені в документах [8].

Забезпечення і можливість отримання освіти.

В Англії налічується 2,9 мільйона дітей дошкільного віку, яким менше 5 років. Вони підлягають обов'язковій дошкільній освіті. У Великій Британії, де діти починають шкільне навчання з п'яти років, доступні різні способи забезпечення освітою, які використовуються для різних вікових груп. Зазвичай дитина може мати два, три (або більше) рівні догляду та організації навчально-виховного процесу перед тим як іти до школи у віці 4 років.

З огляду на предмет дослідження вважаємо за доцільне конкретизувати певну відмінність дошкільного догляду у Великій Британії у період від народження дитини до 3 років. У порівнянні з системою дошкільного виховання в Україні існує певна відмінність у категоріях спеціалістів по догляду за дітьми дошкільного віку. У Сполученому Королівстві налагоджена система дошкільного догляду під керівництвом няні та так званого "чайлдмайндера".

Няня забезпечує догляд за дітьми з однієї сім'ї і приходить до них додому. Няня – це приватний найманий працівник, від якого не вимагається реєстрація.

"Чайлдмайндер" забезпечує догляд за невеликою кількістю дітей із різних сімей у своєму власному будинку. Це приватна особа з ліцензією, спеціально підготовленим будинком, що піклується про кількох дітей різного віку, підзвітна і підконтрольна державі, яка зобов'язана бути зареєстрованою у відповідній державній структурі, що займається цією програмою. Структура має назву OFSTED (The Office for Standards in Education, Children's Services and Skills) – Управління стандартами в освіті – державна установа, що інспектує всі зареєстровані школи у Великій Британії [5].

Так зване "родинне піклування" (relative care) передбачає догляд за групою братів і сестер однієї сім'ї.

Центри соціального захисту або дитячі центри займаються вихованням дітей, що позбавлені батьківського піклування.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Дані про тип того чи іншого закладу, а також години догляду та їх оплата зведені в таблиці 1: За останні роки забезпечення позашкільної державної та платної освіти у Великій Британії

Таблиця 1.

<i>Вік дитини</i>	<i>Тип забезпечення</i>	<i>Відведені години</i>	<i>Оплата та субсидія якщо доступно</i>
0-2 2 роки	Приватні денні ясла; “Чайлдмайндер”; Няня; Родинний догляд; Центр соціального захисту (Sure Start) або Дитячий центр якщо доступно	Повний графік / Гнучкий графік Повний графік / Гнучкий графік Повний графік / Гнучкий графік Повний графік / Гнучкий графік Повний графік / Гнучкий графік	Середня вартість £150-200 фунтів на тиждень Сплачується податок якщо дохід батьків нижче £58,000 фунтів. Стільки ж Стільки ж Немає Змінна
3 роки	Див. вище Дошкільна (ігрова) група Ясельна група Дитячий садок	Див. вище 10-15 год / тижд 12-15 год / тижд 12-15 год / тижд	Див. вище Невелика платня Безкоштовно Безкоштовно
4 роки	Див. вище Підготовчий (нульовий) клас у початковій школі	Див. вище 25 год / тижд	Див. вище Безкоштовно

Діти з етнічних меншин, особливо ті, чия рідна мова не є англійською, і діти з особливими потребами, мають менше шансів на здобування дошкільної освіти, ніж інші діти (National Audit Office, 2004). Більшість 4-річних дітей перебувають у підготовчих класах початкової школи. Це означає, що якщо їх батьки працюють, вони повинні будуть вжити додаткових заходів для своїх дітей для позашкільних занять. Часто це додає значних незручностей. Багато комерційних та некомерційних організацій пропонують позашкільний додатковий догляд або на території школи, або в окремих приміщеннях. Позашкільне забезпечення освітою стрімко зростає, але воно є менш стабільною формою забезпечення, з високою кадровою ротацією провайдерів цієї освіти частково тому, що розширення можливостей її отримати базується на короткотермінових грошових виплатах [8].

збільшилося, але деякі види забезпечення освітою та кількість певних типів дошкільних установ скоротилися. Найбільше від цього скорочення постраждали дитячі садки. З 1920-х років Великобританія підтримує схвалену на міжнародному рівні традицію автономних дитячих садків. У 1997 році в країні налічувалося близько 500 таких дитячих садків. Вони пропонували безкоштовні місця із повним (навчальний рік) або неповним робочим днем для дітей віком 3 – 4 років, і навчальний план, наданий підготовленими учителями. В них поширеними були безкоштовні ігрові види діяльності та ігри проведені на свіжому повітрі. У положеннях про забезпечення догляду за дитиною не вимагається ігрова діяльність на відкритому повітрі. Найкращі з цих дитсадків були трансформовані у так звані “центри ранніх умінь” (centres of early excellence)

Таблиця 2.

**Зареєстровані провайдери (постачальники) освітніх послуг та кількість місць в Англії:
Грудень 2004**

	<i>Провайдери освіти</i>	<i>Місця</i>
“Чайлдмайндери”	71,000	318,100
Повний денний догляд: (дошкільні групи протягом дня і денні дитячі кімнати)	12,000	507,700
Періодичний догляд: (ігрові групи і дитячі садки)	10,500	256,300
Позашкільний денний догляд: (включаючи систему канікул)	9,700	341,500
Ясла	2,500	42,800
Всі типи забезпечення	105,600	1,466,300

Джерело: Nursery & Childcare Market News, February 2005, Vol 3, Issue 8.

і згодом у “дитячі садки у мікрорайонах” (“neighbourhood nurseries”). Але такі дитячі садки у своїх різних іпостасях виявилися занадто дорогими для утримання, в основному через вимоги щодо прийому на роботу кваліфікованих викладачів під керівництвом методистів. Ці дитячі заклади почали закриватися, або були змушені намагатися пристосовуватися до вимог тих, хто їх фінансує. Сьогодні більшість дитячих садків, що залишилися, які в змозі так робити, стають дитячими центрами [8].

Інша категорія постачальника дошкільної освіти, який постраждав, це своєрідна система, яка характерна для Великої Британії, що має назву “чайлдмайндинг” або дитячий садок сімейного типу. Як зазначалося вище, “чайлдмайндинг” це спосіб догляду за дітьми, що передбачає піклування під керівництвом кваліфікованого спеціаліста у себе вдома, який повинен бути зареєстрований у відповідній державній структурі. “Чайлдмайндер” доглядає за групою дітей різного віку та з різних сімей. Між 1999 і 2003, було створено 188,000 нових місць для “чайлдмайндерів”, але 193,000 було закрито. Це відбулося частково через дуже суворі вимоги перевірки від Управління стандартами в освіті (Office for Standards in Education / OfSTED) і почасти через відсутність попиту на “чайлдмайндерів”, порівняно з іншими формами догляду [5].

Висновки. З огляду на представлений до розгляду матеріал, можемо зробити певні висновки щодо дошкільної освіти та організації процесу навчання і виховання у Великій Британії. За останні десятиліття система дошкільного виховання у Сполученому Королівстві пройшла певний шлях розвитку, який полягає у трансформуванні деяких типів дошкільних установ, їх реорганізації, скороченні чи розширенні. Відповідно, з цього можна зрозуміти, що закладів по догляду за дітьми не вистачає і не всі діти мають змогу бути забезпеченими належним піклуванням та підготовкою до навчання у школі. Існує певна відмінність у структурі дошкільної освіти Великої Британії та способах догляду за дітьми у них. Вважаємо, що пошук нових підходів до вивчення системи дошкільного виховання та запозичений досвід

зарубіжних країн може бути корисним у подальшому вивченні, дослідженні зазначеної теми в Україні та реалізації у практиці.

1. Венгер Л.А. Воспитание и обучение детей в Великобритании / Л.А. Венгер // Дошк. воспитание. 1983. – №2. – С. 73 – 76.

2. Вернигора Т.А. Типи дошкільних закладів Великобританії / Т.А. Вернигора // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції “Психолого-педагогічні виклики сучасності: шляхи розв’язання та новітні перспективи” – Львів: Львівська педагогічна спільнота, 2011. – С. 62 – 63.

3. Пантюк Т.І. Дошкільне виховання. Навчально-методичний посібник. / Т.І. Пантюк, М.О. Гурій. – Дрогобич: ДДПУ, 2007. – 64 с.

4. Дошкільна освіта у світі. Велика Британія // Освітній портал “Педагогічна преса” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pedpresa.ua/114945-doshkilna-osvita-u-sviti-velykobrytaniya.html>

5. A nanny, childminder, child care provider, or mother’s helper. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://en.wikipedia.org/wiki/Nanny>

6. Curriculum guidance for the foundation stage. London: QCA; Race Relations (Amendment Act) (2000). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2000/200000034.htm>

7. Dahlberg, G., P. Moss, and A. Pence. Beyond quality in early child-hood education and care: Postmodern perspectives. London: Fainter Books, 1999. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2000/200000034.htm>

8. New R., Cochran M. Early Childhood Education [four volumes]: an international encyclopedia / Edited by New R., Cochran M. – London, U.K.: Greenwood Publishing Group Inc., 2012. – 1632 p.

9. Sylva K., E. Melhuish. P. Sammons, I. Siraj-Blatchford. B. Taggart, and K. Eliot. The effective provision of pre-school education (EPPF) project: Findings from the pre-school period. Summary of findings. London: Institute of Education, 2003. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.hm-treasury.gov.uk

Стаття надійшла до редакції 20.05.2015

